

ПРО «НАШЕ КАЛЕНДАРНЕ»

Малюнок художника Олексія Кустовського

Іван Климишин
доктор фіз.-мат. наук,
професор,
почесний професор
Прикарпатського
національного університету
імені Василя Стефаника,
професор
Теологічної академії УГКЦ,
м. Івано-Франківськ

Із книги І.А. Климишина
«Фрагменти-2.
"Зі свого й чужого"».
Івано-Франківськ, 2020

Захід відзначає свято Різдва 25-го грудня, Схід – 13-ма днями пізніше, 7-го січня. Одних це дивує, інших дратує. Бо ж тут – проблема календарна: від нього ведемо літочислення!

Тож не дивно, що серед газетних публікацій регулярно з'являються тексти, які стосуються аж п'яťох окремих питань:

- 1) чи **Ісус** справді народився 25-го грудня?;
- 2) чи це сталося саме в тому році, який згодом і прийнято вважати першим «нашої ери»?;
- 3) що за мудреці прийшли поклонитися Новонародженому, скільки їх було і яке світило вело їх зі Сходу аж до Вифлеєму?;
- 4) скільки дітей убито за наказом царя **Ірода**?;
- 5) а) чому різниця в кількості поколінь «від Давида до Йосифа» сягає аж 15? (у Матвія їх 26, в Луки – 41); б) якщо Ісус не був сином **Йосифа**, то який сенс у всіх цих родоводах?

Відповіді на ці запитання навіть авторитетних особистостей як у газетних публікаціях, так і в поважних монографіях зазвичай нечіткі. Тож доводиться згадувати слова, сказані **апостолом Павлом** у Посланні учневі **Титу** (3:9): «Безглуздох же запитань, родоводів, спорів та суперечок про закон уникай, бо вони безкорисні і марні», як і інші вкрай важливі, написані ним у іншому місці: «Буква убиває, а дух животворить» (2 Кор. 3: 6)! І тут, очевидно, доводиться враховувати декілька факторів:

- вплив певних астрологічних уявлень, «сліди» яких міцно укріпилися хоча б у назвах днів тижня: неділя – день Сонця (Sonntag, Sunday), понеділок – день Місяця і т.д. – усіма мовами Європи і багатьох народів Азії;
- зумисні вставки з метою скомпрометувати зміст тексту;
- домисли переписувачів, які особисто не були свідками описуваної події чи розмови, але які вставляли їх «із найкращими намірами».

Щодо 1-го запитання. За деякими твердженнями дату Різдва суміщено з часом, коли після закінчення польових робіт у найкоротші дні року (17 – 24 грудня) римляни святкували *сатурналії* на честь бога землеробства Сатурна. Цю заміну поганського свята на християнське здійснив у 350 р. папа **Юлій I**, відповідне рішення було прийнято на Третньому (Ефеському) Вселенському Соборі (431 р.).

Звернімо увагу на метеорологічні умови в Палестині: у жовтні тут розпочиналася холодна дощова пора, у грудні ж навіть зі снігопадами. І пастухи заганяли свої отари до кошар, отже не могли «жити в полі і вночі стерегти свої отари», як про це написав **апостол Лука** (Лк. 2:8). Тож припущень щодо календарної дати Різдва упродовж багатьох століть (аж до XVIII ст.) було безліч – від жовтня до травня. Цю невизначеність із розумінням сприймав папа **Іван Павло II**.

Можна уточнити: дата 25 грудня на початку н.е. була близькою до моменту зимового сонцестояння, точніше – дві доби після нього, тобто «нове Сонце саме тоді народилося».

Щодо 2-го. Епоха (вихідна точка) нашого літочислення – це 44-й рік правління **Октавіана Августа**, 754-й рік від заснування Риму. Вона є стовідсотково умовною, і з цим поголжуються всі. Бо ж цар **Ірод**, при якому нібито народився **Христос**, помер чотирма роками раніше, це істориками доведено. Тому звичним уже стало твердження, за яким Ісус Христос народився у 6-му (навіть у 7-му) році до н.е. (бо ж мала відбутися його втеча в Єгипет, очікування смерті Ірода, повернення в Назарет).

Та, напевне, більш прийнятною є версія санкт-петербурзького вченого **Владислава Фролова**: в євангеліях йдеться про іншого Ірода – про **Ірода Антипу**, тетрарха, правителя Галілеї (4 р. до н.е. – 39 р. н.е.). І, очевидно, найчіткіше прояснює цю календарну ситуацію рік смерті **Івана Хрестителя**. Адже з «Іудейських древностей» **Йосифа Флавія** випливає, що **Іродіада** стала дружиною Ірода Антипи у 34 р. н.е. Стурбований тим, як народ сприймає слова Івана Хрестителя, Ірод у 35-му році посадив його у фортецю і незабаром (на вимогу Іродіади) стратив. А через декілька місяців після хрещення в Йордані і страти Івана Хрестителя було розп'ято Ісуса Христа.

Що це відбулося саме в 36 р. н.е., за словами В. Фролова, свідчить «Самарянська хроніка». І про той же рік розп'яття Христа (4-й рік 203-ї Олімпіади), посилаючись на грецького історика **Флегона** (II ст.), пише у своїй «Хроніці» **Михайло Сірієць** (XII ст.), Патріарх Антіохійський.

Отже, найімовірніше, перша Пасха випала на неділю 25 березня 36 р. н.е.

Відповідно, за В. Фроловим, зміщується і рік народження Ісуса Христа. Так, в Євангелії від Луки є дві конкретні вказівки щодо цієї дати: 1) «за часів Ірода, царя Юдейського» (Лк. 1: 5) і 2) «...тими днями вийшов наказ від кесаря Августа переписати всю землю. Цей перепис перший відбувся тоді, коли владу над Сирією мав Квіриній» (Лк. 2: 1–2). Як згадано вище, правителем Галілеї тоді був Ірод Антипа, якого також величали царем, як це видно з Євангелій від **Марка** (6: 14, 22, 25, 26, 27, 28) і від **Матвія** (14: 9).

Отже, **Сувльній Квіриній** (був легатом Сирії у 6–10 рр. н.е.) робив перепис та оцінку майна населення на підвладній йому території в Іудеї (яку перед тим було приєднано до складу римської провінції Сирії) у 6–7 рр. н.е. Отже, насправді роком народження Христа є 6-й рік н.е. І цар Ірод був, «але не той», і дітей у Вифлеємі він не убивав.

Щодо 3-го. Про «царів» (доцільніше їх все ж називати «мудрецьями, астрологами»), яких «зоря» привела на поклон до Новонародженого і які, поспілкувавшись з Іродом, підштовхнули його на важкий злочин – на убивство дітей у Вифлеємі. Вони нібито є історичні особи, які жили на території Ірану. Там начебто віднайдено їхні тіла, які у XII ст. невідомим чином перевезено в Німеччину, де вони й зберігаються у золотому ковчезі з діамантами. Їхні імена нібито **Гаснар**, **Мельхіор** та **Бальтазар** (щоправда, у східній Церкві вважали, що цих мудреців було 12). І ті «царі», як і дохристиянські боги, іменами яких названо планети, стали елементами європейської культури, конкретно у нас навіть дійовими особами вертепів.

Щодо 4-го. Про убивство дітей у Вифлеємі за наказом Ірода. Як зазначив В. Фролов, зразу після смерті Ірода Великого в Рим прибуло посольство іудеїв у складі 50-ти чоловік. Імператору Августу були перераховані всі злочини,

які вчинив Ірод за час свого правління в Іудеї, але в цьому переліку немає жодного слова про убивство немовлят у Вифлеємі! А за його наказом там нібито було вбито, як зазначається у православних календарях, 14 000 дітей (щоправда, у католицьких джерелах мова йде про 20 – 25 дітей, у протестантських – не більше дюжини). Фактично ж, мабуть, цей сюжет не є історичним фактом, як і мандрівка «царів», як і «зоря», яка їх вела. Усе це – гарна, охудожнена вставка.

Щодо 5-го. Різниця в числі поколінь «від Давида до Христа» (а це $41 - 26 = 15$) відповідала б неоднозначність у часі на $15 \times 20 = 300$ років. До того ж видається дивним: чому в Матвія такий-то ім'ярек – син **Давида**, а в Луки – інший, наприкінці ж – різні імена батька Йосифа? А головне: якщо Ісус – не син Йосифа, то навіщо ці родоводи? Пояснення в Примітках до Нового Завіту, виданого з благословення кардинала **Мирослава Любачівського** (НЗ. Львів, 1994 р.), здаються непереконливими. Бо тут, мовляв (с. 11), «поняття родовід вживається не в біографічному, а в богословському значенні». Як це розуміти? Як і таке (с. 663): «Ісусові родоводи... мають схематичний характер і повчальну мету... Обидва... підкреслюють Божий план» (??)

Насправді тут «на повний зріст» постає проблема вставок, питання про спотворення первісних текстів Євангелій.

Про вставки, про втручання переписувачів з метою їх спотворення говорив ще **Корнелій Цельс** (I–II ст. н.е.): «вони (християни – **І.К.**) безліч разів переробляють свої тексти». Оригінали усіх новозавітних книг загинули, є лише копії з них – Синайський, Александрійський і Ватиканський кодекси, які датовані IV – V ст. н.е.

Є мова про вставки і в згаданому вище Новому Завіті. Як ось у главі 13 Євангелії за **Марком** (с. 131): «Попередній і наступний тексти вказують ясно, що згодом цю главу додано». І далі (с. 229): «Четверте Євангеліє не дійшло до нас у первісній формі». Можна з впевненістю сказати: вставки були. Було зловмисне втручання у первісні тексти. Було створено чи не 50 згаданих уже апокрифів – псевдоєвангелій. З одного із них – із Євангелія від **Якова** маємо весь цикл Богородичних свят, хоча воно Церквою заборонене, бо надто багато там видумок.

Як видно з оприлюдненого дослідження **В. Фролова**, насправді Христос народився при іншому Іроді – Антипі, тобто у **6-му році н.е.**! І, отже, ніякого вбивства дітей у Вифлеємі не було. Як і втечі святої родини в Єгипет і т.д.

При читанні ж священником 1-го Євангелія чуємо: «... як сказав Я юдеям: куди Я йду, туди ви прибути не можете» (Ів. 13: 33). Виникає запитання: то ким же Він був? Не юдеєм?? Щось, здається, мало є пояснень від богословів...

У наш час отці духовні, як «сіль землі і світло для світу» (Мт. 5: 13-14), повинні б прискіпливіше переглянути наявні тексти-пояснення. Не боячись якихось «схизм» чи навіть розколів. Бо ж істина понад усе!

Багатьом відоме ім'я **Тіхамера Тота** (1889–1939), священника від 1911 р., згодом католицького єпископа в Будапешті, автора кількох десятків книг, що перевидавалися багатьма мовами світу (зокрема, польською). Уважно вдивляючись у все те, що бачить навколо себе, він з того чи сього побаченого/почутого зразу ж робив повчання на проповіді. Нам би такого! ■